

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתיג

ערב שבת-קודש
פרשת תרומה
ה' באדר ה'תש"ע

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' באדר ה'תש"ע – י"ב באדר ה'תש"ע

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' באדר	הלכות זכיה ומתנה פרק ז-ט.	הלי איסורי ביאה פרק טז.	מ"ע רמה.
ש"ק	ו' באדר	פרק י-יב.	פרק יז.	מ"ע רמה.
א'	ז' באדר	הלכות שכנים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יח.	מ"ע רלו.
ב'	ח' באדר	פרק ד-ו.	פרק יט.	מ"ע רלו.
ג'	ט' באדר	פרק ז-ט.	פרק כ.	מ"ע רלו.
ד'	י' באדר	פרק י-יב.	פרק כא.	מ"ע רלו.
ה'	י"א באדר	פרק יג-יד. הלכות שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כב.	מ"ע רמה.
ו'	י"ב באדר	פרק כ-ד.	הלי מאכלות אסורות... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמה.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד'	72 ד' לפני הזריחה	
5.54	5.30.1	12.25	11.55	9.05	6.25	5.28	5.07	4.20	ו', ה' באדר
5.55	5.30.9	12.25	11.55	9.05	6.24	5.27	5.06	4.19	ש"ק, ו' באדר
5.56	5.31.8	12.25	11.55	9.04	6.23	5.26	5.05	4.18	א', ז' באדר
5.57	5.32.6	12.24	11.54	9.03	6.22	5.25	5.04	4.17	ב', ח' באדר
5.58	5.33.4	12.24	11.54	9.03	6.21	5.24	5.03	4.16	ג', ט' באדר
5.58	5.34.2	12.24	11.54	9.02	6.20	5.23	5.02	4.15	ד', י' באדר
5.59	5.35.0	12.24	11.54	9.02	6.19	5.22	5.01	4.14	ה', י"א באדר
6.00	5.35.8	12.24	11.54	9.01	6.18	5.21	5.00	4.13	ו', י"ב באדר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
תרומה	4:53	6:07	5:08	6:08	4:58	6:07	5:11	6:09
תצווה	4:59	6:12	5:14	6:14	5:04	6:13	5:17	6:15

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

ההוראה מאדני המשכן ועניינו של ז' אדר

מתוך ג' התרומות, מה המיוחד בתרומת האדנים שבה דווקא נאמר "לי"? • תחילת העבודה היא בשפלות וביטול של קבלת עול, ורק אז ניתן לבנות משכן מקרשים ויריעות - כוחות פנימיים וכוחות מקיפים • ומדוע ז' אדר אינו יום שמחה ו"הילולא", כמו אצל רשב"י והבאים אחריו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

"תקחו את תרומתי", שעל זה נאמר "אשר ידבנו לכו" - קאי על קרבנות, שבהם נוגע מחשבה שבלב (וכמו כן גם תפלות שכנגד תמידין תקנום⁴ - שהרי התפלה היא עבודה שבלב⁵, שעיקרה הוא מחשבה). נשאר אפוא הלשון "ויקחו לי תרומה" - שקאי על תרומת האדנים. על-פי זה נמצא שתיבת "לי" נכתבה בתרומת האדנים דווקא. האמת היא ש"ויקחו לי" קאי על כל ג' התרומות, ובעומק יותר קאי על כללות התורה והמצוות, כדאיאתא בתניא⁶ בשם הוהר⁷, שעל-ידי תורה ומצוות נעשה "ויקחו לי" - "אותי אתם לוקחים"⁸. אבל אף-על-פי-כן, נכתבה תיבת "לי" בפירוש בנוגע לאדנים דווקא.

והיינו, שדווקא באדנים ישנו בגילוי העניין ד"לי" - "כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם"⁹.

א. בהתחלת¹ הפרשה נאמרה תיבת "תרומה" ג' פעמים: (א) "ויקחו לי תרומה"; (ב) "אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי"; (ג) "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת".

ואיתא בירושלמי² שג' התרומות הם: תרומת בקע לגולגולת שנעשו מהם האדנים. תרומת המזבח בקע לגולגולת לקנות מהם קרבנות ציבור. תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד.

ומפרש בירושלמי ג' הפעמים שנאמרה תיבת "תרומה" בפסוק - על איזו תרומה מרמו כל אחד מהם: "ויקחו לי תרומה" - קאי על תרומת האדנים, "תקחו את תרומתי" - על תרומת המזבח, "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו"³ - על תרומת המשכן.

ואופן הלימוד מהפסוק הוא:

"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", שעל זה נאמר "זהב וכסף ונחושת גו", כל י"ג או ט"ו הדברים³ - קאי על נדבת המשכן.

(4) ברכות כו, ב. זח"ב כ, ב.

(5) תענית ב, א.

(6) פמ"ז.

(7) ח"ב קמ, ב.

(8) תנחומא אמור יז.

(9) ראה ויק"ר פ"ב, ב. וראה גם לקו"ת במדבר ט, ג.

(1) מכאן עד סוסי"ג - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באיריש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 162, והמשכה בע' 165 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(2) שקלים רפ"א.

(3) ראה לקו"ש חכ"א ע' 153. וש"נ.

במקומו¹⁵ - צריכים לעשות זאת בשמחה. ובפרט בעמדנו בשבת מברכים חודש אדר, ש"משנכנס¹⁶ אדר מרבין בשמחה"¹⁷.

* * *

ה. ישנו מאמר ארוך של הצמח-צדק¹⁸ (שמביא גם כמה מאמרים של רבינו הזקן), שתוכנו - בכללות - בנוגע לעניין הספיחים, ובנוגע לעניין הילולא ויאָרציט של צדיקים, ותוכן הדברים: איתא בזהר פרשת תרומה¹⁹, שזמן הגלות (משחרב בית המקדש, שעל זה נאמר²⁰ "ונהר יחרב ויבש") הוא בבחינת "גנתא לא עאל בה ההוא גנא", היינו, שה"גנן" (הקב"ה) אינו נכנס בה"גן",

- וכפי שמצינו בישעיה²¹ שבני ישראל הם בדוגמת כרם (גן) של הקב"ה, "ויקו לעשות ענבים" - ומה שישנו עניין של גידול וצמיחה - הרי זה באופן ש"מגרמיה אודרע כו", שזהו עניין הספיחים, שצומחים מאליהם על-ידי הזריעה שהיתה כמה זמן לפני זה, ודוגמתו בזמן הגלות, שאז ישנו עניין הספיחים מה"אור זרוע לצדיק"²² ש"זרע ליה קב"ה" (ההוא גנא) בגנתא" בזמן שבית המקדש היה קיים.

ועל דרך זה מבאר רבינו הזקן באגרת הקודש²³ הידועה שכתב "לנחמם בכפלים" על פטירת צדיק, "צדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי"²⁴, שאז ישנם "גידולי גידולין מן אור זרוע לצדיק בשדה אשר ברכו ה' כו", והיינו, שכל עניני העבודה שנולדים אצל תלמידיו ותלמידי תלמידיו על-

15 דה"א טז, כז.

16 תענית כט, סע"א.

17 חסר הסיום (המו"ל).

18 ד"ה להבין כו' גנתא לא עאל בה ההוא גנא - נדפס בספר ההשתטחות (קה"ת, תשנ"ו) ע' לט ואילך. וש"ג.

19 ח"ב קסו, סע"ב ואילך.

20 ישע' יט, ה. איוב יד, יא. וראה זח"א ו, ב. כה, א. כו, א. ועוד. לקו"ת במדבר יג, סע"ג. אוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' א'נ

ואילך. ובכ"מ.

21 ה, א ואילך.

22 תהלים צז, יא.

23 סכ"ז (קמה) סע"ב ואילך.

24 זח"ג עא, ב.

ב. האדנים היו החלק היותר תחתון של המשכן. ואף-על-פי-כן היו דווקא הם היסוד של המשכן כולו, גם של הקרשים והיריעות, אף שהיו למעלה מהאדנים.

עניינם של האדנים בעבודת האדם הוא - שפלות וביטול.

הקרשים בנפש האדם הם הכוחות הפנימיים, שכל ומדות. ולכן היו עשר אמות, כנגד עשר כוחות הנפש¹⁰. והיריעות הם הכוחות המקיפים.

האדנים הם למטה מכל העבודות הפרטיות, שזהו עניין השפלות והביטול של קבלת עול. ואף-על-פי-כן היה זה דווקא היסוד של המשכן כולו, כפי שאנו אומרים¹¹: "ונפשי כעפר לכל תהיה", ודווקא על-ידי זה - "פתח לכי בתורתך ובמצוותיך תרדוף נפשי".

ג. וזהו גם הטעם לכך שתרומת האדנים היתה רק בשנה הראשונה, אבל שאר התרומות היו גם לאחרי זה - כי:

שפלות וביטול - הם יסוד והתחלת העבודה, שצריכים להיות לכל לראש; ולאחרי כן, כאשר ישנו כבר היסוד - צריכים לעסוק במדריגות פרטיות שבעבודה.

ולכן, התחלת עבודת היום היא - "מודה אני" ו"הודו להוי", כי, הודאה וביטול הם התחלת ויסוד העבודה; ולאחרי כן באים המדריגות הפרטיות: פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע, קריאת שמע וכו'.

וזהו גם הטעם שתיבת "לי" נאמרה בתרומת האדנים דווקא: לקיחת העצמות, "לי" - היא על-ידי ביטול דווקא. "לא באש הוי", "לא ברעש הוי" ו"לא ברוח הוי", כי אם, ב"קול דממה דקה"¹² - "תמן קאתא מלכא"¹³ (וכמבואר בארוכה ד' עניינים אלו בהמשך תער"ב¹⁴).

ד. וכיוון שיסוד ושורש העבודה הוא עניין האדנים, שעל-ידי זה "ויקחו לי", והרי "עוזו וחדוה

10 ראה תקו"ז תי"ט (סא, א).

11 בתפלת "אלי נצור כו" (ברכות יז, א).

12 מלכים"א יט, יא-יב.

13 תקו"ז בהקדמה (ג, רע"ב).

14 ח"ב פש"ח ואילך.

על-ידי עבודת הצדיק, "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", בחיים חיותו עלי אדמות - נעשה נחת רוח גדול למעלה. ולאחרי כן, בעת הסתלקותו, אזי עולה כל עבודתו למעלה בעילוי אחר עילוי (כמבואר באגרת הקודש²⁸), ועל-ידי זה פועל למעלה נחת רוח גדול ביותר, שנקרא בלשון הקבלה בשם "ייחודים". ועל-ידי גודל הנחת רוח - פועלים שיומשך מלמעלה לידת נשמות חדשות (לא רק נשמות

ידי תורתו ועבודתו הם בבחינת "גידולי גידולין". וכיוון שכל עניין ישנו גם בנגלה דתורה, ברמז על כל פנים - הנה על זה מביא במאמר²⁵ דברי הגמרא²⁶ "עד ארבעין שנין לא קאי איניש אדעתא דרביה", היינו, שכאשר הרב משפיע שכל לתלמידו, הנה "גם אחר זמן רב (ארבעין שנין) יוכל התלמיד לירד עוד לעומק דעת הרב על-ידי השפעה זו שהשפיע בו. מה שלא השיג מקודם" - שעניין זה הוא ב"בחינת ספיחים", שהרי אין זה באופן שלאחרי ארבעין

לקיחת העצמות, "לי" - היא על-ידי ביטול דווקא, "לא באש הוי", "לא ברעש הוי" ו"לא ברוח הוי", כי אם, ב"קול דממה דקה"

שכבחינת ספיחים) אף-על-פי שזהו עניין שאינו שייך בזמן הגלות על דרך הרגיל. וזהו שהסתלקות הצדיק נקרא בשם "הילולא", כפי שמצינו בזהר (בהאידרא)²⁹ הלשון "הילולא דרשב"י", שהתרגום של "הילולא" הוא חתונה³⁰ - כי, ענינה של חתונה הוא שעל-ידי זה יהיה קיום מצות "פרו ורבו"³¹, שהוא עניין המשכת נשמות מלמעלה למטה, וזהו גם עניין ההילולא שבהסתלקות הצדיק, שעל-ידי זה נמשכים נשמות חדשות.

שנין צריך הרב ללמוד עמו עוד הפעם, אלא באופן שהתלמיד מתכוון ומתעמק בלימוד שלימדו הרב לפני ארבעין שנין, ועל-ידי זה מגלה את אמיתות ופנימיות דעת רבו, ונמצא, שאין כאן עניין של זריעה חדשה של הרב, כי אם תוצאה מהזריעה שהיתה לפני ארבעין שנין - ספיחים. ויש להוסיף, שכיוון שמצינו שמשך זמן של "דור" הוא כ"ה שנים²⁷ (על-פי רוב), נמצא, שמשך הזמן דארבעין שנין הוא בבחינת "גידולי גידולין".

ז. ועל-פי זה מבאר במאמר³² החילוק שבין משה רבינו לרשב"י, שז' אדר הוא יום תענית³³, ואילו ל"ג בעומר הוא יום הילולא, שהוא עניין של שמחה³⁴.

"בזמן הבית", ועל דרך זה בזמן המשכן שהיה בהיות בני-ישראל במדבר, שאז היה גילוי אלקות, "דגננא בעצמו עאל בגנתא" - היה "שלימות יחוד

ו. ומבאר במאמר, שעניין זה נוגע גם ללידת הנשמות (על דרך האמור לעיל בנוגע לעניין השפעת השכל) - שבזמן הגלות, "גנתא דלא עאל בה ההוא גננא", אי אפשר להיות הייחוד לצורך לידת נשמות חדשות, כי אם רק "לאחדש נשמות ישנות ומגולגלות", שהם בבחינת ספיחים, שכבר נזרעו בעבר.

אמנם, ישנו אופן של לידת נשמות שנעשה על-ידי הייחוד של נשמות הצדיקים, שזהו עניין יום הילולא:

28 סד"ך-י"ח.
 29 בסוף האדר"ז (ח"ג רצו, ב).
 30 ראה עירובין נד, א ובפרש"י.
 31 בראשית א, כח.
 32 שם ע' מח.
 33 טושו"ע או"ח סתק"פ ס"ב.
 34 ראה גם שיחת י"ד שבט תשט"ו ס"ג (תו"מ ח"ג ע' 218).
 וש"נ.

25 שם ע' מד.
 26 ע"ז ה, רע"ב.
 27 ראה מדרש תהלים צ, יז. מלבי"ם לדברי הימים א (ימי קדם) ג, כד.

סגולה מצינו הלשון "הילולא", שאז אין זה ענין של תענית, אלא הפכו כו'.

ט. ובענין זה ישנה הפעולה ד"זרעו בחיים" - "ושננתם לבניך אלו התלמידים", כולל גם תלמידי תלמידי שהם "גידולי גידולין":

כאשר "זרעו בחיים" ממלאים את רצונו וממשיכים בפועל את עניני תורתו ועבודתו עד למטה מעשרה טפחים דה"חוצה" - אזי עושים מ"יום הסתלקות" "יום הילולא".

ועל-ידי זה פועלים גם את עניני "חיים עד העולם"⁴⁰ (כפי שמסיים בהאידרא²⁸) - שממשיכים מעצמיות החיים למעלה, "כי עמך מקור חיים"⁴¹, "עד העולם", בעולם התחתון, "עולם" מלשון העולם⁴² (והסתר), ופועלים שיומשך בו הפירוש השני ד"עולם" - מלשון נצחיות, שענין זה הוא רק מצד אין-סוף בעצמו, שאין בו שינויים, ולכן שם הוא אמיתית ענין הנצחיות.

וענין זה נעשה על-ידי ההמשכה מבחינת הפנימיות, רזין דרזין, להיות נמשך עד ל"חוצה" - שפועלים שגם בהעלם וההסתר, יתגלה - הן על-ידי זה שמכיר בעצמו והן על-ידי זה שפועל הכרה זו בכל הסביבה - ענין הנצחיות, מצד התורה ומצות שנעשים בהעלם וההסתר, ועל-ידי זה בטלים כל ההעלמות וההסתרים, ורואים ש"אני הוי' לא שניתי"⁴³, ו"אין עוד מלבדו"⁴⁴.

(מהתוועדות שבת קודש פרשת משפטים, מבה"ח וער"ח אדר ה'תש"ח. תורת מנחם כרך כב עמ' 28-48. והתוועדות יו"ד שבט ה'תש"ט. תורת מנחם כרך כה עמ' 42-82)

קוב"ה ושכינתיה", "יחוד קוב"ה ממש", ולכן לא היה צורך בייחוד שעל-ידי נשמות הצדיקים בעת הסתלקותם, שלגבי אמיתית הייחוד דקוב"ה ממש, "אין עולה בשם לשיהיה נקרא הילולא". ולכן, הסתלקות משה רבינו אינה אלא ענין של ירידה. מה שאין כן הסתלקות רשב"י שהיתה בזמן הגלות (שהרי כבר היתה אז גלות רומי³⁵) - כיוון שאז לא היה שלימות הייחוד דקוב"ה ממש (גנתא דלא עאל בה ההוא גננא), ואז ישנו רק היחוד שנעשה על-ידי נשמות הצדיקים בעת הסתלקותם, "אז גם בחינה זו נקרא הילולא", כמבואר בזהר (בהאידרא)²⁸ שאז היו פניו מאירים, שהוא ענין תוספת אור גדול למעלה על-ידי עליית כללות עבודתו של רשב"י בעת הסתלקותו.

ח. אמנם, על-פי זה היה צריך להיות ענין של הילולא ביום ההסתלקות של כל הצדיקים? ויובן על-פי המבואר בכמה מקומות (וכמדובר גם אשתקד³⁶) שבשביל לפעול ענין של "הילולא" יש צורך בחיבור שני ענינים: יש לפעול ענין של פנימיות, וביחד עם זה, יש להמשיך זאת בגילוי. והענין בזה - כידוע³⁷ שענין הולדת הולד צריך להיות נמשך מפנימיות המוחין (שלכן "קטן אינו מוליד"³⁸), ובלשון הרמב"ם³⁹: "כח הגוף וחייו ומאור העינים"; ומשם צריך להיות נמשך כל ציור רמ"ח אברים כו', נשמה בגוף, היינו, שצריך להיות נמשך בגילוי.

וענין זה פועלים רק הצדיקים שעבודתם היתה באופן של חיבור ב' ענינים הנ"ל - שלקחו "רזין דרזין", והמשיכו זאת בגילוי עד למטה מעשרה טפחים, באופן שיהיה שייך גם ל"חוצה". ולכן, אצל צדיקים גופא, הנה רק אצל יחירי

(35) ראה שבת לג, ב.

(36) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט דאשתקד בתחלתה (תו"מ חכ"ב ע' 30 ואילך). וש"נ.

(37) ראה לקו"ת בשלח ב, סע"ד. ואתחנן ג, סע"ב. ובכ"מ.

(38) סנהדרין סח, סע"ב.

(39) הל' דעות פ"ד הי"ט.

(40) תהלים קלג, ג.

(41) שם לו, יו"ד.

(42) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(43) מלאכי ג, ו.

(44) ואתחנן ד, לה.

"מביא גאולה לעולם"

גאולת כל העולם כולו

ישנה משנה מפורשת שבה מוזכר עניין הגאולה: "הא למדת, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פ"ו, ו).

וצריך להבין: ...כאשר ה"בן עשר למשנה" לומד פיסקה זו - מתעוררת אצלו קושיא עצומה: זה כבר ריבוי פעמים שאמר עניני תורה בשם אומרו - בשמו של ה"מלמד", ומכיוון ש"כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" - כיצד יתכן שלאחרי כל זה נמצאים עדיין בחשכת הגלות?!...
ואין לומר שהכוונה בזה לגאולה פרטית כו' - שהרי מפורש במשנה "מביא גאולה לעולם", היינו גאולת כל העולם כולו. וכמו כן אין לומר שהכוונה בזה ל"עולם קטן זה האדם" - שהרי התנא מביא ראיה לדבר, "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי", ושם מדובר אודות גאולת פורים - גאולת כל בני-ישראל שהיו בכל המדינות של המלך אחשורוש מהודו ועד כוש - כל העולם כולו!
...והביאור בזה . . בפנימיות העניינים:

"האומר דבר בשם אומרו" - קאי על הקב"ה "נותן התורה", שהוא זה שאמר ונתן את כל עניני התורה - "אחת דיבר אלקים גו'". וזהו "האומר דבר בשם אומרו" - שכאשר יהודי לומד תורה צריך להיות ניכר בלימודו שזוהי תורתו של הקב"ה - "בשם אומרו".

...וממשיך במשנה "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם":
"עולם" הוא מלשון העלם והסתור, היינו שמציאות האלקות היא בהעלם והסתור, שהרי במציאות העולם לא רואים אלקות בגלוי . . ומובן, שמעמד ומצב זה הוא עניין של גלות.
וזהו "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" - היינו שכאשר לימוד התורה שלו הוא באופן שניכר שזוהי תורתו של הקב"ה, "בשם אומרו", הרי הוא ממשיך אלקות בעולם, ועל-ידי זה "מביא גאולה לעולם" - תמורת הגלות דהעלם והסתור העולם.

ביטול ה"אסתר" על-ידי הנהגת "מרדכי"

וממשיך במשנה "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי":
"אסתר" מרמז על העלם והסתור דאלקות במציאות העולם, כמאמר רז"ל "אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא".
ו"מרדכי" קאי על כל אחד ואחת מישראל - "עם מרדכי", מכיוון שהנהגתו היא בדוגמת הנהגתו של מרדכי, אשר "לא יכרע ולא ישתחוה".
וזהו מה שכתוב "ותאמר אסתר למלך (מלכו של עולם שאחרית וראשית שלו) בשם מרדכי" - שעל-ידי עבודתם של בני-ישראל "עם מרדכי", שעומדים על כל עניני התורה ומצוותיה בתוקף המתאים ד"לא יכרע ולא ישתחוה", מתבטל ההעלם וההסתור שבמציאות העולם, ונמשך גילוי אלקות - "מלכו של עולם" - בעולם כולו.
והדיוק הוא - "ותאמר אסתר למלך גו'", היינו שההסתור גופא [אומר למלך מלכו של עולם] נהפך לקדושה, ועל-ידי זה נפעל העניין דיתרון האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות.

(התוועדויות תשמ"ג כרך ד, עמ' 1782-1793)

מבצע פורים

"שמבצע פורים יהיה באופן של 'שטורעם' [=סערה] ובהידור" • "לא להביט על ההוצאות ולעשות בשמחה" • לקט הוראות הרבי אודות מבצע פורים, לצד דו"חות מהשטח: הפעילות בצה"ל, עם המשפחות השכולות והעולים החדשים, והפעילות בברזיל ובמלבורן • ועל חוזר שנשלח מטעם משרד החינוך לעידוד קיום מצוות משלוח מנות בין הילדים

לדעת במה אוחזין".

בט' באדר ב' קיבל הרב אפרים וולף את ההודעה הבאה (שם עמ' 115):
 "למסור לר"י שי' לייבוב על דבר הבטחתו שמבצע פורים יהיה באופן של שטורעם, לתת לו עבור זה 10-15 אלף ל"י, ולתת מיד, כדי שהמרץ יהיה מלא ולא יהיו דאגות, ושהעניין יסודר בהקדם".

בעניין סידור אישורי הכניסה לצה"ל נתקבלו הוראות נוספות, על-ידי הרב שלמה מיידנציק (שם עמ' 115). וכך דווח לרבי על היערכות נרחבת לחלוקת משלוח-מנות בין העולים החדשים ברחבי הארץ (שם עמ' 113-114):

"ביום ה' בערב התקיימה במשרד בלוד אסיפה בנוגע למשלוח מנות בהשתתפות ר' מאיר פרידמן, ר' ברוך גופין, ר' הלל זלצמן, ר' זושא וילימובסקי, ר' משה סלונים, ר' ישראל לייבוב, וסוכם שחמ"ה יחלקו במרכזי קליטה בצפון ובדרום הארץ, אנחנו נחלק ברמלה ובלוד, ר' ברוך גופין במרכז הארץ, הרשת [=אהלי יוסף יצחק] באור יהודה, בירושלים נצרת ועפולה - תושבי המקום".

בי"ז אדר ב' תשל"ג (שם עמ' 117) דווח:

"היה כמה פעמים ברדיו בפורים בעניין המשלוח מנות של חסידי חב"ד בשליחות כ"ק אדמו"ר שליט"א במחנות הצבא בתי חולים בתי כלא וכו'".

השתתפות בהוצאות בתנאי

בחודש אדר תשל"ג נמסרה הודעה בשיחת טלפון מהמזכירות לרב אפרים וולף ('ימי תמימים' כרך ו' עמ' 108):

"להודיע לר' ישראל לייבוב [=יו"ר צעירי אגודת חב"ד] על דבר הפעולות בפורים, שיהיה בהידור, ועל דבר מה שיעלה כסף [=פרטים הכרוכים בהוצאות כספיות], באם הפעולות יהיו בשטורעם ובהידור ישתתפו [=ממזכירות כ"ק אדמו"ר] ב" 95% [=של ההוצאות].

הוראה נוספת נמסרה באותה הזדמנות:

"להודיע לצעירי אגודת חב"ד שכ"ק אדמו"ר שליט"א שבע רצון מההכנות לן=מבצע פורים עם המשפחות השכולות, ושהפעולות גם-כן יהיו עם כל הקנאק [=העוצמה]".

הוראה זו נמסרה בט"ז באדר-א', כמעט שלושים יום לפני פורים [מתאים להערת הרבי בהזדמנות אחרת, כי יש דעה שגם ל' יום לפני פורים יש לעסוק בהלכות (ובהכנות להחג)].

בהמשך נתקבלו הוראות נוספות (שם עמ' 111 - מכ"ד אדר א'): "למסור לר"י לייבוב שמחכים לתשובה על המכתב הדחוף".

ועוד (שם עמ' 112):

"על דבר ר' ישראל שי' לייבוב, לזרוז, רוצים

המבצעים – כאילו טילפנו לכל אחד

בליל י"ד אדר תשל"ה (שם עמ' 396) נמסרו ההוראות הבאות:

"העניין שנוסעים לחיילים, לתת משלוח מנות כפורים - לחזק ולהגדיל המבצע בכל מה שאפשר, ולא להביט על ההוצאות ולעשות בשמחה.

"היות שפורים חל בשנה זו ביום ג' בהשגחה פרטית - בוודאי שיש כאן הדגשה בעניין ד' טוב לבריות' ממה ש'טוב למקום', שלכן העניין המיוחד לבריות - (מבצעים עם) חיילים - שיעשו ביותר גישמאק (=חיות ועריבות) ויותר מרץ.

"עניין הנ"ל, בעניין המבצעים, הוא לכל אחד, וכאילו מסרו טלפון מיוחד לכל אחד.

לקראת שנת תשכ"ה כתב הרב חודקוב לרב ישראל לייבוב את המכתב הבא (צעירי אגודת חב"ד עמ' 271):

"תמהים אנו לקראת השמועה אשר מסתפקים אם לקיים גם השתא את מבצע הפורים. בה בשעה אשר צריכים להיות הולכים ומוסיפים. איך עולה כלל על הדעת לבטל דבר שהיה קיים מכבר..."

בהמשך המכתב נאמר עוד:

"ויש להעיר שלאחר שמשקיעים במבצע כזה כל כך הרבה כוחות, זמן וממון, יש על כל פנים להשתדל אשר בעזרת השם יתברך יסודר העניין בהידור הכי גדול... ישפיעו על העיתונות לעשות את הפרסומת הגדולה הכי אפשרית לפני המבצע ולאחריו, ולזכור אשר עצם הפרסומת מביאה תועלת רבה לחיזוק היהדות."

בי"ט אדר תשל"ח (צאגו"ח עמ' 272) נכתב בשם מזכירות הרבי לרב אפרים וולף:

"בהתאם עם הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, בבקשה למסור מחשבוננו להרב ישראל שי' לייבוב - צעירי אגודת חב"ד - הסך שבעים וחמש אלף ל"י (75.000 ל") כהשתתפות במבצע פורים..."

תחרות בתי הספר במשלוח מנות

עד שנת תשל"ל (בערך) התמקד מבצע פורים

בעיקר בהפצת רעיון ה'משלוח מנות', שאותו ביקש הרבי להשריש היטב בין כל ילדי ישראל. כתוצאה מפעילות שנעשתה בנושא (בשנת תשכ"ד?) והניבה פירות, יצא אף חזר המנהל הכללי של משרד החינוך (כג/6/101) בקריאה:

"מן הראוי לעורר את ילדינו לשמירת המצווה היפה של משלוח מנות... ישלחו נא הילדים איש לרעהו מנות לאכילה מכל טוב... ראוי להביא רעיון זה בעוד מועד לידיעת ההורים באסיפה כיתתית... כדי להבטיח שיתוף פעולה מצידם."

"ציון כי האיש שעמד מאחורי 'מבצע פורים' היה ר' יצחק (איטשקע) גגנבורג (ע"ה). בדו"ח מחדש אדר תשכ"ז של צא"ח סניף ירושלים מדרווח על 1500 חבילות משלוח-מנות של צא"ח בכתיה-הספר בירושלים. ובין השאר מפורט:

"תחלה הופצו דוגמאות בבתי ספר במרכז העיר, באמצעות מכונת שנסכרה לשם כך, וציון בחוזר-לוואי האפשרות להזמין אצלנו טלפונית..."

"יצוינו כאן כמויות ההזמנות בירושלים: ביה"ס הממ"ד קרית משה - למעלה מ-450 שקיות, ביה"ס הממלכתי כ"ה בנות - למעלה מ-250, ביה"ס חב"ד אובסטונים - כ-250 שקיות, ביה"ס הממ"ד מושב צלפון (באמצעות ר' יונתן לוי) - למעלה מ-130 שקיות, ביה"ס הממ"ד 'דורש ציון' - למעלה מ-120 שקיות, ביה"ס הממ"ד 'ענף החיים' - למעלה מ-60 שקיות, ביה"ס הממ"ד 'סיני' - 25, ועוד בכמה בתי ספר (מתוכם ציון בית החינוך החרדי 'בנות ירושלים'...)".

המוסף 'חדשות חב"ד' של 'בטאון חב"ד' מתמוז תשכ"ד גילה כי לאחר סיכום המבצע בשנת תשכ"ד נערכה בתל אביב, באולם 'ידע-עם', מסיבה נאה, בהשתתפות מפקחים, מנהלי בתי ספר, מפקח הרשת ר' א' בן-נון ואנשי חינוך אחרים. במסיבה הוגרלו הפרסים בין בתי-הספר שהצטיינו בקיום המצווה, הן במספר המשתתפים והן בקיום הקפדני של ההוראות. בפרס הראשי זכה בית ספר הממלכתי-דתי בבתים.

2227 מנות שהוכנו בבית

בערב שבת-קודש פורים תשל"ד (ישיבה של

ב־ 30 ישובים ברחבי ברזיל, מהם באווירון, וביום פורים נסעו 3 מכוניות עם 25 בחורים לעיר ריו לבתי הספר השונים לחלק משלוחי מנות ולעורר את התלמידים וכו' לקיום מצוות היום.

השלוחים באוסטרליה

ברו"ח לרבי מס' 19, שכתב הת' אהרן אליעזר צייטלין שי', בעש"ק פרשת ויקהל תשל"ד, בשם תלמידים השלוחים לאוסטרליה, יש סעיף מיוחד על 'מבצע משלוח מנות', ובו נכתב בין השאר: "גם בזה עשינו כהוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א. בתענית אסתר דיברנו אודות זה עם הרב שלום שי' הכהן גוטניק, ומיד הלך הרב גוטניק עמנו וקנינו כמה מיני מאכלים, ותלמידי הישיבה גדולה עשו חבילות משלוח מנות. בינתיים ישב הרב גוטניק וסידר לאיזה בתים ובאיזה שכונה ללכת במבצע, וסידר באופן קל ונוח שאחד ילך לשכונה אחת וכו'. ביום פורים אחר-הצהריים הלכו כמעט כל תלמידי ישיבה גדולה ועוד כמה בחורים וחילקנו לערך 150 משלוח מנות, גם ראינו [=השתדלנו] שיקיימו [=על אתר] מצות מתנות לאביונים, גם חילקנו מכתב אודות פורים, ומצורף בזה טופס מזה.

"המשתתפים בהמבצע: הרב שלום שי' הכהן גוטניק, הרב יצחק גראנער, הרב שלום מענדל קלובגאנד... [26 שמות מפורטים..] ובסידני הלך הבחור ראובן דונין.

"כמו כן הלך הרב נחום זלמן שי' גורעוויטש עם תלמידיו לכמה מושבי זקנים לחלק להם משלוח מנות, וחילקו לערך 160 משלוח מנות, הוא עושה זה כבר כמה שנים.

"ביום ראשון ט' אדר היה 'פורים ראלי' שנסדר על-ידי צא"ח והשתתפו בזה כמה מתלמידי ישיבה גדולה, והת' יוסף קרעמער דיבר בעניין פורים ומפי עוללים וכו', השתתפו לערך 250 ילדים וילדות. "בליל ה' אחר התענית התוועד הרב גליק שי' בביתו לפני התלמידים דישיבה גדולה, ובשבת-קודש שושן פורים התוועדות רבתי בביתו של הרב..."

מעלה' עמ' 287) מדווח הרב חיים בנימיני ראש ישיבת 'מחנה ישראל' בפטרופוליס במכתבו לרבי:

"כ"ק אדמו"ר שליט"א..."

"הנני שמח להודיע כי תלמידי הישיבה יחיו עושים בכל המרץ במבצע פורים. במשך כמה ימים זוגתי תחי' הכינה בשיתוף מספר של תלמידים 2227 מנות למשלוח מנות והיום עוסקים 26 בחורים יחיו בנתינתם. כאן בפטרופוליס הולכים לבתים יהודיים, בעיקר איפה שיש ילדים יחי' וגם לאחרים, ומחוץ למשלוח מנות גם קובעים מזוזות ומסבירים עניין היום והמצוות שלו, לכל המנות צרפו את הדף שיצא מטעם 'בית חב"ד' בסאן-פאולו.

"הבחורים שירדו לעיר ריו-ד-ז'נירו ל-4 בתי ספר יהודיים, לבית יתומים יהודי, ולשני בתי ספר כלליים בהם לומדים גם תלמידים יהודים, לקחו איתם גם מטבעות למתנות לאביונים עם קופסאות. יסבירו את עניין היום ויגידו קטעים משחות קודש כפי שדיברו כאן בישיבה בימים האחרונים. כמו כן לקחנו משלוח מנות לשגרירות ישראל (קונסוליה) בריו וגם לשליחי הסוכנות כאן".

שנה אחר-כך, בתשל"ה (שם עמ' 305), מפורטת רשימה ובה 25 ישובים בברזיל וכן "לבירת פורטוגל - ליסבון", שבהם חולקו משלוחי המנות ("כללו בקבוק מיניאטורי של וודקה, חבילת סוכריות שתי מטבעות והסבר על עניני פורים בשפה הפורטוגזית"). ובהמשך שם:

"המשלוחים למקומות רחוקים נשלחו באווירון ולקרובים יצאו בחורים יחיו בקבוצות רבות וחילקו. כמו כן כתבו מאות מכתבים להורים יחיו. לחברים ולקרובים שלהם במקומות שונים ועוררו אותם לקיים מצוות היום, והדגישו עניין משלוח-מנות ומתנות לאביונים.

מתשל"ו (שם עמ' 329) יש דווח קצר: "לקראת ימי הפורים נשלחו מהישיבה משלוחי מנות למקומות שונים בדואר וחלק יחולקו על-ידי תלמידינו ותלמידות המכללה. מדובר בכמות של 5,000 משלוחי מנות".

לקראת פורים תשל"ז חולקו משלוחי מנות

פרשת תרומה

זהב וכסף ונחשת (כה,ג)

מדוע נבנה המשכן גם מכסף ונחושת, והלוא הזהב הוא הנעלה והחשוב ביותר, ומן הראוי שהמשכן וכל כליו יהיו רק מזהב? הרי אפילו הכלי שממנו השקו את הבהמות לפני הקרבנות היה מזהב, כי "אין עניות במקום עשירות". מדוע אפוא השתמשו לבניית המשכן בכסף ובנחושת? אלא שלוש המתכות האמורות רומזות לשלוש הדרגות והבחינות שבישראל: צדיקים, בעלי תשובה ורשעים.

כסף - רומז לצדיקים. כסף מלשון כיסופים ואהבה, מידת החסד. עבודת הצדיקים היא בבחינת חסד, להמשיך אור עליון מלמעלה למטה.
זהב - רומז לבעלי תשובה. זהב הוא בחינת הגבורה, כידוע ("מצפון - משמאל - זהב יאתה"). ועבודת בעלי התשובה היא בבחינת גבורה, להעלות לקדושה את הרע שדבק בהם.
נחושת - רומז לרשעים. נחושת מלשון נחש, אשר גרם לחטא עץ הדעת, החטא הראשון, והוא שורש לכל החטאים שלאחר מכן.
לכן נבנה המשכן מכל שלוש המתכות ולא מזהב לבד.

(לקוטי שיחות כרך ו, עמ' 152-154)

והבריה התיכון בתוך הקרשים, מבריה מן הקצה אל הקצה (כו,כה)

תנא: בנס היה עומד (שאחר שהקרשים כולם נתונין באדנים... היה נותנו ומבריה לשלושת הרוחות, ואין לך אומן יכול לעשות כן, ובנס היה נכפף מאליו (שבת צח)

הבריה התיכון רומז לבחינת הדעת, שעניינה התקשרות לאלוקות; דעת מלשון התקשרות, כנאמר (בראשית ד), "והאדם ידע את חווה אשתו". והיא מצויה אצל כל יהודי ויהודי. התקשרות זו ניתנת כמתנה מלמעלה, וזהו "בנס היה עומד".

כיצד זוכים למתנת גילוי זה שמלמעלה?
מסביר רש"י:

"היה נותנו כו'" - תחילה צריכה להיות ה"נתינה", ההתמסרות וההשתעבדות העצמית לאלוקות. ודווקא על-ידי זה מתגלה ההתקשרות.

"ואין לך אומן יכול לעשות כן" - על-ידי "עבודת אומן" אי-אפשר להבריה מן הקצה אל הקצה. "עבודת אומן" משמעותה עבודה שכלית. כי באמצעות השכל, החכמה והבינה לברם, לא יוכל האדם להגיע לגילוי ההתקשרות האמורה לאלוקות. להתקשרות זו מגיעים על-ידי התמסרות לה'.
רק כך זוכים שיהיה "מבריה מן הקצה אל הקצה" - ש"תומשך" השפעת הטוב בצורה מרובה מן הקצה העליון עד לקצה התחתון - מלמעלה למטה.

(ספר המאמרים קונטרסים, כרך א, עמ' 319-318)

הלכות ומנהגי חב"ד

הכנות לפורים:

"שתי המצוות: 'משלוח-מנות' ו'מתנות-לאביונים', מכיוון שהן עיקר בעניין הפורים, בנקל יותר לקיימן... ולכן החובה (והזכות) להשתדל ביותר... ולפרסם... [בכל דרך: מכתבים, כרוזים, עיתונות, רדיו, טלוויזיה, אינטרנט וכו']; (א) גודל מעלת מצוות אלו; (ב) שנקל מאוד לקיימן; (ג) שכל אחד ואחת שהגיעו לגיל מצוות מחוייבים בהן; (ד) ולא עוד, אלא שגם הקטנים והקטנות שהגיעו לחינוך ו'וספיקא לחומרא', יקיימו בעצמם מצוות אלו.

הרבנים, המחנכים וההורים, מתבקשים להזכיר לילדים שתחת השפעתם [בכל בתי-הספר מכל סוג]... לקיים באופן אישי את מצוות 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים', ביום הפורים:

ל'משלוח מנות' דרושים רק שני מיני מאכל, כגון תפוח וסוכרייה⁶; או מאכל ומשקה, כגון פרוסת עוגה ומשקה קל. ו'מתנות לאביונים' אפשר לקיים בשתי פרוטות, פרוטה⁷ [9 אג'] לכל אביון. ומובן שכל המרבה בצדקה הרי זה משובח.

כשנתנים לחיילים וכדומה 'משלוח-מנות', יש להקפיד לתת לגברים בשם 'צעירי-אגודת-חב"ד'

בקשר למצוות ומבצעי חג הפורים, כתב הרבי: "אשר כל זה דורש זמן והכנה ופעולה - על-כל-פנים מתחיל מראש-החודש"¹, וכן: "כבכל דבר חשוב - צריכה להיות הכנה מבעוד מועד, על-כל-פנים מראש-החודש"².

יש להתחיל ולהשלים מבעוד מועד את כל ההכנות הדרושות למבצע פורים בכל העולם כולו, שלא יישאר אפילו יהודי אחד בפניה נידחת בקצווי תבל שלא יהיה נכלל במבצע פורים³.

כמורכן יש להשתדל בעוד מועד לדאוג לנתינת צורכי הפורים לכל הזקוקים לכך.

* בכמה תחפושות וכובעי פורים (במיוחד של חיילים ושוטרים ממזרח אירופה) ובכובעי-חורף (קוצ'מע), נמצא שעשנו גמור. החכם עיניו בראשו לבודקם מראש במעבדת-שעטנו מוסמכת⁴.

זיכוי הרבים:

* המזכים את הרבים במקרא מגילה, יעדיפו את הקריאה ביום על זו של הלילה, הן מפני שהציבור אינו מודע לה דיו, והן ועיקר מפני (וכדאי לפרסם) שהיא הקריאה העיקרית⁵.

קיג, ובארוכה בקובץ 'התמים' החדש, גיליון כז עמ' 55 וש"נ.
6) ממכתב המזכירות (אג"ק ח"כ עמ' קעז). ואולי הסוכריה היא שיעור-מינימום (ראה הדעות בנושא בליקוט-יוסף ח"ה עמ' שכח-של ובפסקי תשובות סי' תרצ"ה אות יח, וש"ט), ועל-דרך שביקש הרבי, מפני 'חוסר האמצעים' תפלין "כשרים בלי כל פקפוק" אבל "קטנים" (אג"ק ח"ב עמ' כה). אבל למעשה, פעם אחת (באחת השנים תשל"ח-י?) כשהכניסו לרבי דוגמא מה'משלוח מנות' של צא"ח בניירוק, הגיב שאחת המנות היא "פחות מכשיעור", ועקב זאת פתחו והשלימו כמאה אלף חבילות-מנות!
7) ערך ה'פרוטה' כיום - בין 7.5 ל-8.5 אג', ונפקא-מינה לנותן שווה-כסף.

1) לקוטי-שיחות כרך יא עמ' 340.
2) ממכתב (כללי-פרטי) אדר"ח אדר תשמ"ב.
3) משיחת שי"פ תרומה תנש"א ס"י, ספר-השיחות ח"א עמ' 350. בכמה שנים היה הרבי מקשר את ההתעוררות למבצע פורים עם 'מבצע תורה', כמרו"ל "ליהודים היתה אורה - זו תורה" (אוצר מנהגי חב"ד, חודש אדר, עמ' רפו).
4) לוח 'דבר בעתו'.
5) ראה שע"ת סי' תרפ"ז ס"ק א, ונטעי גבריאל פמ"ב ס"ו. מאידך יש לדון אם אין זה סותר את הדין במי שיש לו הזדמנות לקרוא בלילה, שלא יוותר עליה מפני החשש שמא לא ירשו לו לקרוא מחר, ראה שו"ת רדב"ז ח"ג סי' יג הובא בקו"א לשו"ע אדמוה"ז סי' רעא ס"ק א. שו"ת צמח-צדק או"ח סי'

יש להשתדל להוסיף ביום זה בשמחה של תורה ובשמחה של מצווה, כיוון שנולד בו משה רבינו ע"ה, מושיען של ישראל¹³.
בשבעה באדר - וכן בתפילת מנחה שלפניו - לא היו נשיאי חב"ד אומרים תחנון. זאת דווקא לאחר שעלו לנשיאות, אבל לא לפני זה¹⁴.

יום שלישי,

ט' באדר

יום בוא כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לדור בקביעות בארה"ב (בשנת ה'ש"ת).
"יש לנצל יום סגולה זה... להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה בכלל, והפצת המעיינות חוצה בפרט, בכל מקום ומקום, ככל קצווי תבל... באופן של הוספה משנה לשנה..."¹⁵.

יום חמישי,

י"א באדר - תענית אסתר¹⁶ (מוקדמת)

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁷, מעוברת ומניקה¹⁸, ויולדת כל ל' יום¹⁹ - פטורים מהתענית²⁰.

ומנהג יו"ד סי' קיא.

13) 'התועדויות' תשמ"ח ח"ב עמ' 388. 'התועדויות' תשמ"ו ח"ב עמ' 589.

14) ספרה'מנהגים עמ' 72, מרשימותיו של הרבי (היום יום' ח"ב, במהדורה שבס' חת"ת - קטע מס' 10. וצינו ללקוטי שיחות חט"ז עמ' 351 הערה 79).

15) משיחת ט' אדר ה'תש"נ, סה"ש תש"נ ח"א עמ' 332.

16) טעם מחודש בשם 'תענית אסתר' ראה בלקוטי שיחות כרך ו עמ' 371.

17) רמ"א סי' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עינים (שם), וזקנים וששושי"כ (כה"ח תק"נ ס"ק ו).

18) רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה - בפועל (ראה נטעיגבריאלי בין-המצרים פ"ה, וש"נ).

19) דינה כחולה (שו"ע אדמוה"ז סי' של ס"ה), נטעיגבריאלי שם.

20) לענין חתן וכלה בו' ימי המשתה בתענית זו דנו בפוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב סי' תרפ"ו בשער הציון ס"ק טו, כף-החיים תקמ"ט סק"י ותרפ"ו סקט"ו וס"ק כח, קיצושו"ע סי' קמא ס"ב, שו"ת יחוה"דעת ח"ב סי' עח, ונטעיגבריאלי נישואין ח"ב פכ"ה ס"גד וש"נ. וכלי-שכן בקביעות הנוכחית, כמובן.

ולנשים בשם 'נשי-חב"ד'⁸, וכדי שהם בעצמם יקיימו את המצווה - יש להדריכם להחליף את המנות (ובלית-ברירה, יקיימו זאת במנות המוכנות להם בחדר האוכל⁹) ביניהם לבין עצמם, איש לרעהו ואישה לרעותה. כמו-כן יש לחלק להם מטבעות כדי שיקיימו 'מתנות לאביונים'.

שבת-קודש פרשת תרומה,

ו' באדר

בקריאת התורה, קריאת 'שלישי' מתחילה מפרשת המנורה: ועשית מנורת זהב טהור (כה,לא)¹⁰.

בשבת אחר חצות כבר מתחילים העניינים השייכים לז' אדר, הרי זו 'עת רצון' לקבל החלטות טובות בנוגע לכל העניינים הקשורים לז' אדר, ולכל לראש: החלטות טובות בדבר הוספה בלימוד התורה - "זכרו תורת משה עברי"¹¹.

יום ראשון,

ז' באדר¹²

8) וע"פ הרמ"א סו"ס תרצ"ה) וגם דברי ההתעוררות לנשים - שיבואו מנשים דווקא ('אוצר' עמ' רפו, משיחת אדר"ח אדר תשל"ה).

9) ועד"ז במאושפזים בבית-רפואה ובית-אבות ותלמידים בפנימייה וכו'. ועצ"ע בדין בני ישיבה שאינם משלמים. ולכאורה ראה לענין זה מדין בן סורר שגנב מאימו (סנהדרין עא,א) ומדין פת שעל השולחן ('או"ח סי' שסו, בשו"ע אדמוה"ז סט"ז), ומאידך צ"ע מדין אורח שקידש במנתו, שלהרבה דעות מוקדשת רק מספק (אה"ע סי' כח סי"ז, עיי"ש בב"ש ובאוצר הפוסקים ס"ק צב בארוכה). וראה בס' מצת מצוה פי"א ס"ט וש"נ.

10) כך נקט הרבי בפשטות, 'תורת מנחם - התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1511, בלתי מוגה (כבחומשים הרגילים, ולא כבתנ"ך קורן).

11) משיחת ש"פ תרומה תשמ"ג, 'התועדויות' תשמ"ג ח"ב עמ' 1006.

12) ביום זה כתב משה רבינו ע"ה שנים-עשר ספרי-תורה ונתנם לכל השבטים, ועוד אחד שהניח בארון. ומזה הוראה לחיזוק השליחות להגברת לימוד התורה מתוך קבלת-עול (לקוטי שיחות כרך כ"א עמ' 317. וראה 'היום יום' דהיום).

ביום זה נאמר הציווי לכל איש ישראל לכתוב ספר-תורה לעצמו. ביאור אודות אופן קיום מצווה זו למעשה לכל ישראל, בלקוטי שיחות כרך כ"ד עמ' 207 ואילך, ובלה"ק ב'שערי הלכה

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר²¹. השוכב לישון וברעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם גיגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתייה²².

עלות השחר בת"א לדעת הגרא"ח נאה: 4:14. הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'דפאנו', "אם יש בבית הכנסת אף רק שלושה מתענים"²³. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'²⁴.

סליחות²⁵:

אומרים אותן בעמידה²⁶, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרו אחרי אמירת תחנון, 'והוא רחום' ו'שומר ישראל'²⁷, בסדר דלהלן²⁸.
קווה קיווינו / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו,

(21) בסידור אדמוה"ז 'סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. וראה אגה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 ו'התקשרות' גיליון קא עמ' 17. שיחות קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12.

(22) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. באג"ק ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזוהר, מותר לכל הדעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

(23) ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח" צדק אור"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ו עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

(24) משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

(25) סידור תהילת ה' עמ' 359. ובהוצאת קה"ת אה"ק שלהי תשס"ב עמ' 394.

(26) מובא מס' קיצור של"ה.

(27) כך נהגו תמיד במניין של הרבי בתענית ציבור שחלה בימי שני וחמישי (ואינו דומה לסדר הסליחות דצום-גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות').

(28) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' של הרבי שבסוף הסליחות - מנהג חב"ד.

כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבלות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא אל הציבור רק לאמירת הסליחות, ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' 67).

אדם בקום / א"ל מלך²⁹, ויעבור / כי עמך / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתה הא"ל / א"ל מלך, ויעבור / במתי מספר³⁰ / א"ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך³¹ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³² / (הרשענו ופשענו)³³ / משיח צדקך / א"ל רחום שמך³⁴ / עננו ה' עננו³⁵ / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³⁶ / 'אבינו מלכנו' הארוך³⁷, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו לו...' ו'לא זכרנו בספר'³⁸ / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁹.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה⁴⁰.

(29) בהקלטות מתפילת הרבי ניתן לשמוע בביור "כמו שהודעת", כנדפס בסידורי תהלת ה' הישנים, ולא "בהודעת", כנדפס בכל מקום במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד'. וראה ב'לוח השבוע' בגיליון תרמ"ט הערה 12.

(30) פיוט מסוג 'פזמון'. במראות-קודש מתענית אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר את כל החרוזי הראשון גם בין כל בית ובית.

(31) סידור תהילת ה' עמ' 347. בהוצאת קה"ת אה"ק שלהי תשס"ב עמ' 406. וצ"ל 'פקדנו' בישועתך, ללא וא"ו, כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.

(32) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבונו' ולא עד בכלל, ואחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

(33) מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו...", כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה. "יא שהרבי דילג גם 'הרשענו ופשענו'".

(34) הרבי כשעבר לפני התיבה אמר "למען אמינתך... ברינתך" וכו' עד גמרא, כמו בניקוד הנדפס בסידור ב'הושענא' ליום הראשון.

(35) "רך לרצות" - באג"ק ח"ב עמ' קסג מסיק שהעיקר לנקד "לרצות", ויש לברר איך נהג הרבי כש"ץ.

(36) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

(37) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).

אין מנהגנו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו יחדיו מתחילה ועד סוף ('אוצר' אלול-תשי"א עמ' קב).

בסידורי תורה-אור ותהילת-ה', והחל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: **זְכוּנוֹת**, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור תו"א (ג.י. תש"א) - 'אוצר' שם עמ' קא.

(38) ספר-המנהגים עמ' 45.

(39) ספר-המנהגים שם.

(40) שו"ע סי' תקס"ו ס"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שערי-המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת

כל אחד נותן שלוש⁴⁹ מטבעות של 'מחצית' מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן⁵⁰, ומנהג זה כולל את כל ישראל, ועל-כל-פנים - כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מ"ג שנה. ומה טוב ומה נעים - שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית-השקל מכספם ו"מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית"⁵¹, ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת בתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁵².

49 בזמן המקדש נתנו מחצית אחת (וכן מנהג הגר"א, כף החיים ס"ק ג), והרמ"א כתב ע"פ המרדכי לתת ג', כיוון דג"פ תרומה [במקור: ג"פ מחצית] כתוב בפי שקלים. אבל אין מקור (ואין מקום) לתת יותר ממניין זה (וכש"כ ג"פ ג').

50 רמ"א סי' תרצ"ד ס"א (ומזה ברור שאין עניין כיום "להדר" לתת מטבעות של דולר. וגם לדעות אחרות - כיוון שאין בתוכן מתכת כסף, ראה פסקי תשובות כאן הערות 25-21). עניינה: נתינה בבת-אחת סכום השווה לכל, דהיינו עבודה שלמעלה מגדרי האדם - 'התועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 311. ומהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד - כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפי שקלים. ב) רמז לשלושת ימים שהתענו בימי אסתר, כדאיתא בספרים (מטה-משה סי' תשנ"ו, א"ר סי' תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו היום אכן יעלה לקדושה ממש - שערי-המועדים, אדר, עמ' קמה. ג) ע"ד "אוריין תליתאי לעם תליתאי" רמז למתן-תורה בפורים "קיימו מה שקיבלו כבר", 'התועדויות' תנש"א ח"ב עמ' 332.

51 מג"א תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כף-החיים שם ס"ק כז, דרכי-חיים ושלום סי' תתמ, שיחת תענית אסתר תשמ"ט - 'אוצר' עמ' רנג. - ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

52 שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר-המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששינוי (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו - מקבלים מהם".

אגב, מהלשון 'מחצית-השקל' (שהיא לשון הרבי עצמו) מוכח שאין צריך להיזהר ולומר "זכר למחצית-השקל". (ולא כמנהג העולם שנהגים בו, וכן"ל בלוח כולל-חב"ד, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מורח ומערב סי' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' עד ועוד. וע' בפסקי תשובות שם הערה 27). והטעם נתבאר בשיחות-קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ"ב ב"ב ט,א ופירש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית-השקל, לענייני צדקה - שגם עניינה של מחצית-השקל עצמה הוא צדקה, עיי"ש. וראה גם ליקוטי-שיחות כרך כא עמ' 469. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

ואם קראוהו בשחרית - יעלה⁴¹. את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' א"ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה⁴². כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור⁴³.

בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'"⁴⁴ יש להפסיק מעט בין "בשם" ל-"ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'.

מחצית-השקל:

נותנים 'מחצית-השקל' לצדקה ונפרט לבית-הכנסת ובית-המדרש, שהם בדוגמת המשכן והמקדש⁴⁵ ביום התענית⁴⁶ לפני מנחה⁴⁷, זכר למחצית-השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"⁴⁸.

תשנ"ד או"ח סי' ק).
 במשנ"ב ס"ק כ הביא מסיפור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל ומשיב תניינא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).
 41 לוח כולל-חב"ד.
 42 שערי-אפרים שער ח סעיף קז.
 43 וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.
 44 לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.
 45 משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו שלילת תניית צדקה זו לעניינם כפשוטה, ראה סה"ש תש"נ עמ' 303 (לקו"ש ח"א עמ' 182, וסה"ש תנש"א ח"א עמ' 320) - 'אוצר' עמ' רנג. וכשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים.
 46 ספר-המנהגים - מנהגי פורים. ומלשון זו נראה שאין זה רק קדימת התנינה לפני פורים, אלא שיש לזה קשר ענייני עם התענית, כמ"ש במקור הדברים (מהר"ל עמ' תכא, הובא בד"מ סי' תרצ"ד). ובכף-החיים שם ס"ק כה מבאר "כדי שיהא צדקה עם התענית לכפר". ומסיים, שמתעם זה יש לתיתו אז גם כשחל פורים במוצש"ק. וכ"כ בלוח כולל-חב"ד. ולכאורה עפ"ז צריך לתיתו אז גם ביושלים ת"ו, וכמ"ש בלוח ע"ר-חיים, ולא כמ"ש בלוח כולל-חב"ד לתיתו שם במנחת פורים-דפריזים. וע"ע.
 47 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א תרצד ס"א ממרה"ל.
 48 ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

אומרים תחנון, ו'אבינו מלכנו'⁵⁷.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי מנחה דתענית-ציבור'⁵⁸.

'צאת הכוכבים' בתל-אביב: 5:59.

"יש להתחזק ולהוסיף ביתר שאת וביתר עוז... בכל ענייני תורה ומצוות... ומתחיל משבת שלפני וסמוך לפורים, בעניינים המותרים ביום השבת. כולל גם הזהירות שלא לטלטל המגילה עד לאחרי צאת השבת'⁵⁹. ויש לחקור בנוגע להכנת המגילה מערב שבת - האם כדאי להוציא את המגילה ממקומה הקבוע בכל השנה כולה ולהניחה במקום עראי במשך כל יום השבת (אף שאין זה דרך כבוד) כדי שתהא מוכנה מיד להקריאה במוצאי שבת, ללא טירחא דציבורא שיצטרכו לילך ולהביא המגילה לבית-הכנסת'⁶⁰."

התפילה - "בשעה מאוחרת"⁵³. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים 'דרשו ה' בהימצאו', ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש'⁵⁴.

מי שאינו מתענה וקראוהו לעלות לתורה, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה'⁵⁵. גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומר בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'היו לרצון' האחרון, והש"ץ אומר כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה ז'⁵⁶, וכשאינו נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

53) ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה - ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדמוה"ז סי' קכט ס"א), שבתעניות "שאינו בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

54) במראות-קודש נראה, (גם) כאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת ת"צ מייד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארה"ק.

55) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושור"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

56) 'לוח כולל חב"ד' בצ"ג, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמט. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה ילקוט-יוסף ח"ה עמ' 550 וש"ג, וטעמי-גבריאל הל' בין-המצרים פי"ג ס"ו וש"ג).

57) לוח כולל-חב"ד (כיוון שאין זה ערב פורים).

58) לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 352, וש"נ (וחבל שטרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש במקום שאפשר).

59) 'ראה השקלא-וטריא בזה בשערי-תשובה או"ח ר"ס תרצ"ג. ערוך השלחן שם ס"ג. ועוד" (ומשמע דלא כהמקילין בהבאה לביהכ"נ וקריאה בשבת, ועכ"פ בעצם הטלטול, נסמנו בילקוט יוסף ח"ה עמ' שטו הע' כא ובפסקי תשובות סי' שח סק"ח).

60) סה"ש תש"נ ח"א עמ' 351 הערה 130, 'שערי המועדים - חודש אדר' סי' נה (אך בשערי המועדים: א. חבל שהתחילו שם מאמצע עניין. ב. בסה"ש הוא מוגה בלה"ק, ולא היו צריכים לציין שם לה'תועדויות'. ג. חבל שלא נעתק כלל בס' שערי הל' ומנהג, גם לא בחלק ה).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש